

van mei '40 en oktober '41.¹ Nog op zaterdagavond werden de burgemeesters in de grootste gemeenten telefonisch gewaarschuwd; zij en alle overige van de 144 ontvingen voorts een regeringstelegram waarin bepaald was dat 'handwerklieden', landbouwers, personeel van politie, brandweer en luchtbescherming alsmede bezitters van dienstfietsen hun fiets zouden mogen behouden; 'indien enigszins mogelijk, dienen mede te worden vrijgesteld zij die het rijwiel voor de uitoefening van hun beroep volstrekt nodig hebben.' Frederiks seinde tenslotte:

'Laat wijze van organisatie overigens aan uw beleid over zo bijvoorbeeld of het niet wenselijk ware vordering in de eerste plaats te verrichten bij verhuur- inrichtingen, garages en andere opslagplaatsen en voorts bij voorkeur op straat, bij sportwedstrijden enzovoort stop u dient u voor te bereiden op een tweede inlevering in aanvang maand augustus stop strikte geheimhouding dringend geboden.'²

Dit telegram riep een niet gering aantal problemen op. Frederiks' suggestie om o.m. 'bij voorkeur op straat, bij sportwedstrijden enzovoort' de fietsen in beslag te nemen, leek het beste middel om een maximum aan onrust te veroorzaken. Bovendien: waarom werden de 'handwerklieden' zonder uitzondering vrijgesteld en niet al diegenen 'die het rijwiel voor de uitoefening van hun beroep volstrekt nodig' hadden? En moest geen vergoeding betaald worden? Binnen enkele dagen verstreekte Frederiks nadere instructies: de burgemeesters werden gemachtigd, fietsen die in beslag genomen waren bij hen die ze inderdaad voor hun beroep behoeften, terug te geven en de schadevergoeding werd op f 50 per fiets vastgesteld – maar toen lag de vorderingsactie die grote onrust gewekt had, al achter de rug.

In Amsterdam belegde burgemeester Voûte op zondagmorgen 19 juli een bespreking o.m. met de gemeentepolitie. Daar werd vastgesteld dat men maandagochtend in de vroege de fietsenstallingen in het grootste deel van Amsterdam-zuid zou bezetten (alleen de arbeidersbuurt 'de Pijp' viel er buiten). De politie bezat geen lijst van stallinghouders; zondagmiddag werden er motorrijders op uitgezonden om hun adressen te noteren. Verscheidene van die motorrijders waarschuwden de stallinghouders en bovendien drongen die middag al berichten door dat in het nabije Amstelveen fietsen gevorderd werden. Er ontstond een run op de stallingen: duizenden, wellicht tien-

¹ Vlissingen kwam geheel buiten de actie te vallen; de haveninstallaties waren er in de voorafgaande periode het doelwit geweest van Engelse luchtaanvallen. De bevolking had daar zozeer onder te lijden gehad dat zelfs de gehele evacuatie van de stad overwogen werd. ² Telegram in *VuJ*, *HA Inneres*, 136 g.